

Алдр Октябрь коммунизмүр хаалгъ секв

Алдр Октябрьск социалистическ революц күмн амтнә тууджд шин кем секв. Хуучн, капиталистическ делкә хог тасрх «цуг делгүдән болн социалистическ обществ төрлгәнә» кемдән орв (В. И. Ленин, соч. т. 27. 106 халх). Күм амтн капитализмәс социализмүр болн коммунизмүр орлгәна эклцинь Октябрь өгв.

Көдлмшч класс күч-көлек крестьянства негдәд, мана орн-нутгт йос буладж авлгьн, обществен делгрлтд үлү гидг ик ишкәд болемн. Тууджд түрүн болдж шин обществен янз бүрдәхд лавта эв-аргъ өггдснн. Көдлмшч классин, әнүнә көтлврч — Коммунистическ партин әәм деер, әврәннә кемджәгәәрн болн күндәрн нань үлгүр уга төрмүд, цуг олна бәддә-джиргьлиг шин эклпәр онь-ларулх төр ачгдснн.

Мана орн-нутгт социализм тосхх ленинск зура күдәхд советск олд амтиг Коммунистическ партъ омг-шудж агев. Орн-нутгн социалистическ индустриализацин болн селәнә эдл-ахун коллективизацин политикас иштә ахр цагин әргид мана Төрски күчтә гидг индустриальн-колхозн социалистическ орн-нутгт хүврв. Әннә Коммунистическ партин теорийн болн политикнн туурмдж болв.

Тууджд түрүн болдж социализмин хаалгьд орн советск олд амтн Коммунистическ партин гардврт орн-нутгн производителн күчинь шинәс күшгәгәәр бөдлүлх, социализм тосхлгьнә төгсәх болн дүсәд коммунизмүр орх иволда делгрүлв. Коммунистическ партъ марксизм-ленинизмг үүдәгч кевәр өлләсн деерән, улм өргдждж, советск обществен цаарандан орч джисәнә тодрха хаалгьинь илджж заав. Коммунизм тосхлгьна марксистск-ленинск программд КПСС-н XX болн XXI хургуд ик невр өгв. Ән хургуд үүдәгч марксизм-ленинизмн күчтә чидлинь бас нег үүдәд, партин бәддә-джиргьлинь

болн үүдвртн, орн-нутгнн дотрдундин делгрлтдн, нарт делкән коммунистическ джисәнд ик нилч өгв.

Партин хургудин, КПСС-н ЦК-н Пленумснн шиидврмүдиг даран-дарандн күцәлгьн орн-нутгнн экономическ болн культурн бәддә-джиргьлин цуг әнвгсәр, наукин болн техникин делгрлтд агьу ик дилврмүд бәрлгь теткв. Газрин болн Нарна искусствени дахулс, Сарур космическ ракет болн Сариг әргәд нисх, планетс хооридж автоматическ станц гәвлгьн — СССР-н бөдж йовх күчнә, промышленностин, наукин болн техникин делгрлтд бәрсн күцмджсн, социалистическ кецин лавта үлү сәәни ил герчн болджана. Советск олд амтнә дилврмүд мана орн-нутгт делгрлтинь шин кемд — коммунистическ обществен делгү тосхлгьна кемд орх эв-аргъ белдв.

Шин коммунистическ обществен янзин эклц өгсн Алдр Октябрьск социалистическ революц ганцин орн-нутгн дунд багтдж бәджд чадшго болв. Шин делкә төрдж гарсиг зәнвгәсәд, ән агьу ик, әдв кевәр, капиталистическ орн-нутгудт революционн джисә болн цуг күмн амтнә прогрессивн делгрлт түрдүлв.

Дөчн хойр джил — тууджин кемджәгәәр болхла ик болзг биш, тер бийн ән ахр цагин әргид газр деер күн өврм ямаран ик хүврлт болв! Коммунизм тосхлж нарт делкәг шин-рүлх алдр ухан-серл ганцин мана орн-нутгт биш, өдгә цагт әдн Китд, Польшд, Чехословакд, Болгарт, Румынәд, Венгрт болн Европин болн Азин нань чиги орн-нутгудт эзлгьн мөн. СССР-лә социализмг дилдсн орн-нутгла зергләд — социалистическ орн-нутгудин олд өрк-бүл өсв, Эльба, Адриатик хойрас Әмн-Китдин тенгьс күртл социализмин нарт делкән систем делгрв.

Социалистическ делкән систем — олд амтнә алдр тууджлч дилдр болджана. Кемр Октябрьск революц

— негдчн, СССР-т социализмин дилвр — марксизм - ленинизмн хойрдгч туурмджн болхла, социализмин делкән систем бүрдәлгьн ухан-серин гурвалч алдр ик дилврн мөн.

Өдгә цагт социализм коммунистическ обществен түрүн девснлгьн болдж, бүкдн дилсн деерән хәрү әргшгогьяр дилв. Ән, теоретическ болн политическ алдр чинртә ашиг КПСС-н XXI хург кев. Империалиствр дәврлт кехәр селтго бәәх гидж СССР болн нань чиги социалистическ орн-нутгуд ода чиги санамрлдж чадшго-нь лавта. Болв социализм капитализм хойран хоорндк чидлн ода ним, социалистическ орн-нутгуд хорддин ямаран болвчн дәврлтинь хәрү цокдч чадхми. Капитализмин реакционн чидл тууджиг мөнжкнд хәрү әргүлдж чадшго!

Пролетариатин диктатуринг кели амтнәгәс, әс гидж нег орн-нутгт бәддәс интернационализмд хүврәлгьн әс гидж адг ядхан кест орн-нутгудт бәәх пролетариатин диктатурт хүврәлгьн цуг нарт делкән политикд йилгьгч нилч эзлх гидж В. И. Ленин урдасн междж келсн сәәхн харгьлж илдждв. Әдр ирвәс улм-улмар бөджд батрдж йовх социализмин делкән систем, төвкнүн бәддәлгьна, демократин болн прогрессивн төлә нарт делкән бәддәд йилгьгч нилч лавта кевәр эзлв.

Социализм болн коммунизм алдгар бүрдсн хара йовдл биш. тнигкәд, буржуазн идеологудин болн тедниг дахдг ревизионистрин герчлгәр болхла, ганцин өрс йовдл биш, ән олд на күчн-чидлинь делгрлтин лавта ил ашнә болджана гидж марксизм-ленинизмн кесн аш батлгдв. Октябрьск социалистическ революционн цуг нарт делкән алдр чинрн болхла, әнүнә гол кецн болн диг-дарань нарт делкәд бүкдн дәвтднә. Обществени делгрлтин цуг йовудн сүл 50 джилмүдин әргид көдлмшч классин ге-

ниальн багшир — Маркс, Энгельс болн Ленин әднә илджсн научн коммунизмн принципнн чидлинь болн агьу икинә даки-даки дәвтлж медүлв.

Мана орн-нутгт коммунизм тосхлгьна өдгә цагин халх марксистско-ленинск ном делгрүлхнн төлә шин элвг материал өгв. Ән номин цаарандж үүдәгч делгрлтин үлгүринь КПСС-н XXI хург үзүлв. Бәддә-джиргьлин болн дамштин гәвдјәх теоретическ шин төрмүдт, Н. С. Хрущевин докладт болн хургин шиидврмүдт өггддјәнә. Социализмәс коммунизмүр орлгьна гол төрмүдинь болн йилгьвринь онцлч теоретическ йовдлмуд хургин документст цуг халхарн илджклт авб.

Коммунизмүр орлгьн, материалн халхар элвг болхиг теткдж, күчтә материалн-техническ көрнәг бүрдәхит темдгдјәнә, тегәд әнүнәс иштә «күн болгьнас чадмгарн, күн болгьнд — күч-көләрн» гидг хувалгьна социалистическ принципг, «күн болгьнас медрләрн, күн болгьнд — некврәрн» гидг коммунистическ принципәр сольхиг теткх — мана партъ коммунизмн материалн-техническ көрнәг бүрдәхд гол онгын өгч, өдгә цагин ах төр — капитализмлә келдјәх экономическ төвкнүн төрлдәндән социализм әләдәр цаг шүүх төр. Ода долан джил — бөдән шунлтин долан джил. Долан джилнн әргид продукцин бөлт дәвсн 20 джилнн цуг бөлтлә әдл болхми. Экономикнн, культурнн болн олд амтнә бәәхтә боллгьна шин күчтә бөдллитин темдгсн программнн агьу өргнлә әдлнм юмн тууджд нань уга.

Долан джилг СССР-т, олд амтнә эдл-ахун делгрлтин зураc наадк социалистическ орн-нутгудт күпәлгьн, 1965 джилнн алднд социализмин делкән систем цуг нарт делкәд келджд гардг промышленнн продукцин ик зуугьинь келж гаргьдг болхми. Әннә материалнн производствин алдр дилвр, әс гидж күмнн үүдврнн йи-

лгъч аньгин алдр ик дилвр болджана.

Социализм капитализм хойрин төвкнүн дөрлдэнд СССР-н экономическ гол төр күүцэлгн — капиталистическ бөдөн делгрлтта гисн ори-нутг— США-г амн болгъна тоод эдлуш кедж гаргългъар күүцлгн агъу ик чинртта. Советск Союз США-г делгртиннь шуналтар биш, нам продукция чинртта гисн аньгин делгү бөлтәри күчү. Эн мана ори-нутгин ик күүцл, тегәд энүнә ашды 1970 джил нам түүнәс чигн эрт производствин делгү кемдјагъарн чигн, амн болгъна тоод кедж гаргългъарн Советск Союз нарт делкәд түрүн ормд гарх лавта иргч бүрдәгдјәнә.

Коммунизмин материальн-техническ көрнүг бүрдәлгн, юмна түрүнд күнд индустриг ахлулдж делгрүллгнәс күүчмн. Долан джилин эргид цө хәәльлгн 39, 6-с 65—70 сай тоннд болд хәәльлгн — 54,9-с 86—91 сай тонн күрч, нефть гаргългн — хойр холванас давугъар, химическ продукц кедж гаргългн дүннхд гурен холванд, электроэнерг гаргългн — 2,1—2,2 холван бөхмн. 1965 джил амн болгъна тоод промышленн производств кедж гаргългъарн Советск Союз Европд түрүн орм ээлхмн. Промышленн производствин зарм гол аньгарн СССР ахлад, наадк аньгсарн США-н производствин өдгә цагин кемдјәнәс өөрдхмн. Долан джилин чилгчәр селәнә эдла-ахун чинртта эдлуш бүклдән болн амн болгъна тоод кедж гаргългъарн США-н өдгә цагин кемдјәнәс давхмн. Коммунизмин материальн-техническ көрнүг бүрдәлгнд гол аньгннь техническ делгрлт болджана, нег үлү энүнә залгч халхснь — производствд механизаци болн автоматизаци оруулгн, промышленностьд болн селәнә эдла-ахун химий оруулгн, цуг ори-нутгт электрификаци оруулгн болджана. Өдгә цагин техническ революци үлү гидг агъу ик учр болн эваргъ секдјәнә. Теднь болхла шидр күртә хоосн күсә болдж бәәсмн.

Коммунизмин тосхлт, коммунизмин күчтә материальн-техническ көрнүг бүрдәснлә зерглүлж социалистическ

производствени хәләциг улм цааранднь ясулхиг некиә. Эн процессин голлгчнь колхозн-кооперативн ээрхгч янзиг олна янзла негдүлдж, нег иджл ээрхгч коммунистическ янз бүрдәх кергтә. Балгъен селән хоорнд, көдлмшч класс крестьянств хоорнд бәәдг йилгъвр уга болхмн, ухагъар кедж көдлмш болн хар көдлмш хоорнд бәәх йилгъвр бас уга болх.

Коммунизм тосхлгън гидг эн производителнь чидл болн производствени хәләц бөдән делгрлтта болхас нань, обществен чедт коммунистическ сургъмдж өгч, ухаңсерлиннь бөдлүлгн болджана. Күч-көлсн улм-улмар нүүрлгч наука болн техникд түшдж, бәәдлджиргълин эрки некврт, олна төлә джалв уга көдлгнд хүврх. Советин йосна джимүдт мана ори-нутгин күч-көлсчирин идеян болн политическ хәләцнь өсдж, өднә ухаңсерлиннь кемдјән угагъар бөдлв. Тегәд чигн иргч цагин күүнә дүр оланас авн делгрдж, коммунистическ күч-көлснә бригадсн болн ударникүдин джисәнд лавтрха сәәнәр үзгдјәнә. Эн джисән — советск әмтнә шин ухаңсерлин ил герчнь болджана. Болв әмтнә ухаңсерлд ода бийнь мана делгрлд харшлдж бәәх хуучна авъясин үлдл багъ бишәр бәәнә. Эн авъясин үлдлг уга кедж, күч-көлсчирит коллективизмин болн күч-көлснд, олна бәг-әд харлгнд коммунистическ кевәр орацдгар, оли әмтн иньгдј бәәлгнә, патриотизмин болн интернационализмин бәәдлд күч-көлсчирт сургъмдж өгх — идеологическ көдлмшин чинртта гисн төрмүднь.

Коммунизм — кесг сай оли улсин әмд, үүдәгч керг. КПСС XXI хург темдлсн, коммунистическ тосхлтин элдв сәәхн зурагъар омгшен советск әмтн үүдәвртә кевәр шундж, коммунизмин дилврт гүүнәр иткдј көдлжәцхәнә. Иргч обществен үзгдм лавта дүрн ода чигн, обществен социальн-экономическ хүврлтин күцәгдсн девснүгднь бәәнә. Улм цааранднь тедн өсәд-өргдјәд йовх зөвтә. Теднә зармнь солыгдәд чигн одх, зармнь әврәннь делгрлтдән улм өрг-

дјәд, уг сүүлднь голлгчнь болх зөвтә.

Октябрьск социалистическ революцин алдр идеянь, марксизм-ленинизм идеянь агъу ик шуналтта, хүврүлгч күчтә. Капитализмиг харсачир болвчи эв-аргъар оли әмтиг коммунизмәр әәлгъхәр седсн бийнь, цуг нарт делкәд күч-көлсч улс Советск Союзд дурлдж, энүнд ицдј хәләлднә. Энүнә агъу ик дилвмүдәр бахмдј келднә. Ода нам буржуазн номтир марксизм-ленинизм бәәдлджиргъл батлгч чидлиннь, оли әмтн энүнд агъу ик нилчтәгннь меддј келцхәдг болв. Келхд, шидр теднә негнь — американец Альфред Мейер нигдј бичв: «Өдгә цагт нарт делкәд болдјах йовдлмудиг цәәлгъдј медхин төлә, ленинизмиг медлгн (ән болхла Ленинә бийиннь хәләц биш, нам терүнә һөкдирин хәләц үзүлм) кедү дүннәгә ик чинртәгннь заадј келлгн нам үлү керг... В. И. Ленинә, орс революцин алдр көтлврчин идеянь болв үүлдврнь мана цагт кесг сай оли улсин уха-серл эзлснь зүткмдј уга...».

Капитализмәс социализм ик хол давугннь Советск правительствин голгъач үр Н. С. Хрущевин США орлгн үзүлв. Энүнә тууджлгч чинринь болхла, нарт делкән чинвртә бәәлгннь гөнүгрүлхд сән нилч өгсн деерән, терүнләгъән хамднь цуг ори-нутгдин күч-көлсч улсин дурн-седжлнь Советин Союзд улм икәр тусдгннь тодрха кевәр нилдкв. Социализмин алдр идея улм-улмар кесг оли сай улсин дуринь болн дөнүгннь шинәс, дакн-дакн эзләд авад бәәнә.

Иргч коммунизмин болхинь мана цагин йовдлмуд бурушалгн угагъар үзүлдјәнә. Мана кем — коммунизмин кем, марксизм-ленинизмин идеян ээлгч кем. Алдр Октябрин идеянь нарт делкәг хүврүлгч мана цагин алдр йовудтә чидл болв. Эн идеямүдин туг дор, Коммунистическ партин гардврт советск оли әмтн коммунизмин дилвврүр улм иткәтә кевәр йовлж йовна.

Л. СЛЕПОВ.